

Sandra Lüpkes

NAPUŠTAM TE !

Priručnik za one koji odlaze

S njemačkoga prevela
Anita Jandrašić-Požgajec

Škorpion

Sadržaj

Predgovor	9
Prvi dio: Prije	13
1. Gotovo je: Sagledajte jasno	15
Ništa više neće biti kao prije	15
Kada je gotovo?	18
Skriveni znakovi	22
Mogu li spasiti našu vezu?	26
Zašto je tako teško rastati se?	32
2. Priprema: Osnažite sami sebe	41
Počinjte kada dođemo do kraja	41
Planiranje nije isto što i proračunatost	45
Kamo to vodi?	47
Prvo uvjerite sami sebe	50
Pogledajte istini u oči	54
2a. Rastava braka u Hrvatskoj	63
3. Rastava: Razgovarajte otvoreno	65
Kada? A kada ne?	65
Kako? A kako ne?	67
Što? A što ne?	68

„Razgovarajte, razgovarajte, razgovarajte!“ <i>Intervju s Ulrike Flügge, medijatoricom iz Oldenburga</i>	73
Drugi dio: Točno u sredini	77
4. Bivši partner: (Na)pustite ga	79
Mrtav za drugoga	79
Cmizdrenje i naricanje	83
Divljanje i udaranje oko sebe	87
Opraštanje i zaboravljanje	91
5. Djeca: Ostanite i otac i majka	95
Samo snažni mogu podnijeti	95
Biti roditelj danas i sutra	102
„Napustiti“ djecu	104
„Zadržati“ djecu	105
„Dijeliti“ djecu – i pri tomu im pružiti osjećaj da su svi još uvijek obitelj	107
„Ne postoji zlatno pravilo koje lišava patnje“ <i>Intervju s Renate Niesel, dječjom psihologinjom iz Münchena</i>	110
6. Ostali: Suočite se	115
„Što će drugi misliti?“	115
„Nisam li ti to odmah rekao?“	118
„Kako nas samo možeš tako razočarati?“	120

7. Savjest: Shvatite sami sebe	127
Savjest se javlja zbog spoznaje	127
Krivnja i opravdanje	131
Sada je sve u redu	135
Treći dio: Poslije	139
8. Rastava crno na bijelo: Okončajte	141
Rastava (uopće ne) boli	141
Odlučiti za na rastavu	143
Svršetak kao polazište	153
9. Nova ljubav: Dopustite	157
Zaljubljeni, zaručeni, vjenčani, rastavljeni, zaljubljeni	157
Ljubav dolazi bez pitanja	158
Treba pitati oba partnera	163
10. Budućnost: Započnite	171
Hoćemo li ponovno biti prijatelji?	171
Što sam još namjeravala reći	174
„Iskustvo rastave integrirati u bujicu života“	
<i>Intervju s Gisele Hötcker-Ponath,</i>	
<i>terapeutkinjom za parove iz Münchena</i>	177
Pronaći sreću	180
Napomene	187
Internetske adrese za pomoć	194
Zahvala	197

Predgovor

“Pišem savjetnik o rastavi.”

“Postoje već tisuće takvih.”

“Ali ne za one koji ostavljaju.”

“Za koga?”

“Za one koji odlaze.”

“Muškarce i žene?”

“Tu ne vidim nikakvu razliku.”

“Zar oni žele savjetnik? Je li im uopće potreban?”

Da. Jer, protivno uvriježenom mišljenju, prilikom rastave pate oba partnera, kako ostavljeni, tako i oni koji imaju potrebu okončati vezu.

Dijaloge, poput gore navedenoga, vodila sam više puta tijekom svoga rada. Svaki puta ponovno mi je postajalo jasno koliko malo razumijevanja možemo očekivati u ulozi onoga koji napušta – te stoga, koliko je ova knjiga važna. Unatoč tomu, prilikom njezinog nastajanja došlo je do nekoliko poteškoća koje su možda razlog tomu, što već mnogo ranije netko nije došao na zamisao napisati jedan takav priručnik.

Već sama činjenica da ne postoji čak niti odgovarajuća riječ za jednu takvu ciljnu skupinu. Kako ih se može nazvati? Oni koji napuštaju? Oni koji rastavljaju? Onaj koji ili ona koja odlazi? Kao nužni dodatak ovom pitanju nameće se i pitanje rodne određenosti, koja se pridružuje protagonistima ovoga priručnika. Kako muškarci, tako i žene ostavljaju svoje partnere, pa bi stranice koje slijede trebale biti namijenjene pružanju pomoći partnerima oba spola. Ali, kad bih u svakoj rečenici isti pojam izražavala gramatičkim oblicima oba roda odvojenim kosom crtom, knjiga bi sigurno bila 30 stranica deblja i, u skladu s time, i skuplja. Stoga shvatite moj neutralni način razmišljanja pisan u muškom rodu samo kao ustupak vama i radi vaše uštede. Činjenica da se mišlju o rastavi

bavimo ponajprije tajno i posramljeno, predstavlja drugi problem. Ova knjiga nije lektira koja se čita navečer na obiteljskoj sofi ili čak u bračnom krevetu neposredno prije odlaska na počinak. Ona će vjerojatno samo rijetko ugledati svjetlo dana i njezini će ju čitatelji ostavljati sakrivenu u zakutcima i na sličnim skrovitim mjestima. Ipak, to bi djelo trebalo biti otkriveno još u knjižarama, njegov naslov i naslovnica trebali bi bosti u oči i otkrivati o čemu se radi u trenutku kad vezom frustrirani kupac potraži pomoć u odjeljku knjiga za samopomoć. S tim u vezi, dajem vam savjet: ovu ili drugu odgovarajuću knjigu omotajte tako da ne privuče pažnju vašeg partnera kako se on ni u kojem slučaju ne bi udostojio čak niti letimično ju pogledati.

Problem broj 3 stvarno je ozbiljan: istraživanje. Putem interneta, različitih grupa za samopomoć i savjetovališta tražila sam ljude koji su svoje partnere već napustili ili razmatraju tu odluku. Na svoju sreću, naišla sam na nekolicinu onih, koji su rado i susretljivo svoja iskustva podijelili sa mnom te ispunili pripremljeni upitnik. Rezultate ove ankete iskoristila sam na nekim mjestima ove knjige za iskazivanje približnih postotaka. Te brojke ne treba smatrati statistički relevantnima jer se temelje na izjavama samo 27 dobrovoljaca, s kojima sam kontaktirala tijekom svoga istraživanja. Sve osobe su između 25 i 55 godina, te imaju iza sebe dugogodišnju vezu koju su okončali nedavno ili prije puno vremena.

Zastupljeno je znatno više žena nego muškaraca (19 prema 8). Vjerojatno je to zato što žene ionako mogu otvorenije razgovarati o svojim osjećajima, ali sigurno jedan od razloga leži i u činjenici što sam i sama žena. Jer, izgleda da u tom cijelom metežu razdvajanja, između partnera dolazi do izražaja duboko ukorijenjeno nepovjerenje prema suprotnom spolu. Naravno, na internetskom forumu mogla sam se prošvercati i pod muškim pseudonimom, ali kada ljude nastojite potaknuti na pričanje vlastite, često bolne priče, takvi trikovi nisu baš dostojni povjerenja. Zbog toga se među ovdje spomenutim primjerima nalazi više ženskih nego muških sudbina. I to je, uistinu, jedini razlog.

Istinite priče, koje su prema tematskoj pripadnosti ukomponirane u svako poglavlje, nisu nužno spektakularne, nego ponajprije autentične. One jednostavno trebaju pokazati: Vi niste jedini čovjek na ovome svijetu koji se mora suočavati s ovim dvojbama i bojaznima, sa svojom savješću i bijesom. I svi koji sada o tome mogu razgovarati, očito su to prebrodili.

I ja također.

Zamisao o nastanku ove knjige nastala je u trenutku kad sam i ja sama trebala savjet. Nakon jedanaest godina braka došla sam do prekretnice, ali nisam imala pojma kako ću to sve izdržati. U vrijeme pisanja posljednjih redaka bila sam već neko vrijeme rastavljena i lišena nekih iluzija, ali zato bogatija iskustvom.

Kad bih tvrdila da sam dobro vladala svojim vlastitim razvodom, morala bih lagati. Ali ako moja osobna priča – zajedno s mišljenjem stručnjaka i iznošenjem iskustava drugih – rezultira knjigom koja će ljudima u sličnoj situaciji moći pružiti pomoć, tada je bila vrijedna pogrešaka i niskih udarača.

Ova knjiga podijeljena je u tri dijela, u PRIJE, TOČNO U SREDINI i POSLIJE. Nije nužno, pročitati ju u jednom dahu, nego može postati zanimljivom upravo u trenutku kada dođete do neke određene točke, pa ne znate kako nastaviti dalje, trebate nekoga tko će vas usmjeriti ili hrabrost da to izdržite.

Željela bih da rastava za vas ne znači samo kraj, nego i novi početak jer uslijed svih tih događanja možete sagledati sebe u sasvim novom svjetlu.

Sandra Lüpkes

Prvi dio: Prije

Pitam se: "Prekinuti?"

Puna mi je kapa svega. Ovo više ne može ovako ići dalje. Prekidam!

Što misliš o tome? Budi iskrena!

Odgovor osobe koja ti želi dobro: "Prekinuti?"

Iskreno? Uvijek sam bila iskrena i već sam ti tisuću puta savjetovala rastavu. Vaša veza već odavno nikoga ne usređuje. Vi, zapravo, uopće ne odgovarate jedno drugome. Uvijek sam se čudila, kako to da nisi već prije došla na ideju da pođeš vlastitim putem.

Ja:

Imaš pravo. Sjećam se kako si uvijek ponovno pokušavala izvući iz mene što se zapravo događa. Zašto sam tako loše volje. Leži li uzrok u mojoj vezi. A ja sam se uvijek smješkala i uvjerala te kako se ništa neobično ne dešava, kako je sve super, sve je u redu. U stvari, dugo sam stvarno u to i vjerovala. Ma, vjerojatno neka vrsta samozaštite. Oni koji to promatraju "izvana", uvijek imaju potpuni uvid, ali kada se poput mene nalaziš usred svega toga ... Sada sve to mogu puno jasnije sagledati.

Ti:

A zašto me onda pitaš, što o tome mislim? Ne djeluješ mi baš tako sigurno.

Ja:

K vragu! Osjećam užasan strah.

Ti:

Strah? Od čega?

Ja:

Da je nakon rastave sve završeno.

Ti:

Pa, u tome i jest smisao rastave, ili možda nije?

Ja:

Baš si smiješna. Ja ne mislim samo na ljubav. Tu se radi o toliko toga. Jednostavno rečeno, o svemu što je meni do sada u mojem životu bilo značajno. O mojem domu, o mojoj obitelji, o prokletom novcu, o mojemu dobrom glasu ... vjerojatno se tome podsmjehuješ i misliš da izazivam nesreću. Ali što će se dogoditi, ako se varam, pa tek kasnije uvidim da sam napravila ogromnu pogrešku? Tada sam izgubila sve, ostajem sama samcata i još nesretnija nego prije.

Ti:

Jasno, ono što gubiš uvijek je konkretnije od onoga što ćeš steći. Ali, ne zavaravaj se: Ovako kako je sada, ne može ostati. Dakle, moraš se upustiti u rizik. Nitko ti u ovom slučaju ništa ne može jamčiti.

Ipak, mislim da već sada možeš napraviti ponešto, što će rastavu usmjeriti ispravnim, razumnim putem. Suprotstavi se svojim strahovima, stekni unutrašnju sigurnost u razloge zbog kojih to želiš učiniti, i imaj na umu: Svatko ima pravo rasti se!

Izraženo s nekoliko riječi zvuči tako jednostavno. Ali, znači puno posla. Stoga, krenimo!

1. Gotovo je: Sagledajte jasno

Ništa više neće biti kao prije

Ništa u životu nije tako bolno kao rastava.

Pri tome je, u biti, irelevantno jeste li u ulozi onoga koji ostavlja ili onoga koji je ostavljen, jer kraj dugogodišnje veze za oba partnera znači rušenje dosadašnjeg životnog koncepta. Ništa više neće biti kao prije – ovo zvuči istovremeno i kao izazov i kao upozorenje.

Naposljetku, to znači: Ne ostavljajte za sobom samo stvari koje niste više mogli podnijeti, nego i drage navike, sigurnost, poznatu okolinu, uhodani suživot.

Nikada vam više onaj drugi neće zimi prije spavanja ugrijati noge, nikada više nećete na Badnjak zajedno jesti salatu od krumpira s kobasicom, nikada više, putujući na godišnji odmor, zajedno s djecom igrati “Vidim, što ti ne vidiš”.

Nikada više znači beskonačno dugo. Čak i kada se veza u međuvremenu – bez obzira zbog kojeg već razloga – čini sasvim neprihvatljivom, morate se savladati, kako ne biste od svega odustali.

Gotovo svatko, tko je rastavu doživio i ima to iskustvo iza sebe, poslije svega kaže: Ova faza prije konkretnog razdvajanja oduzela mi je najviše snage. Kad sam se morao ovako beskompromisno izjasniti protiv svega, i to samo zato što sam spoznao da jedan faktor – partnera – ne želim više pokraj sebe.

55% ispitanih kaže, da im je vrijeme prije donošenja odluke o razvodu oduzelo najviše snage.

Wolfram je simpatičan dečko koji zna što želi, koji dobro izgleda, u čijem se životu do sada, zahvaljujući skladnoj obitelji i brzom napredovanju u karijeri, sve odvijalo glatko. Ima 23 godine i vodi sa svojim ocem poznatu tvornicu za proizvodnju fluorescentnih cijevi.

Na jednom poslovnom ručku upoznaje Moniku – i ostaje njome sasvim opčinjen. On je, doduše, uvijek držao do žena – divi se svojoj majci, sviđaju mu se atraktivne plavuše, prati ga glas divnog ljubavnika – ali ovakvu ženu kao što je Monika nije do tada sreo. Ona ima tek 19 godina, ali već se dokazala kao voditeljica skladišta jedne logističke tvrtke.

“Bila je tako jaka. U potpunosti zadovoljna svojom pojavom. Stavio sam ju na pijedestal i uzdizao u nebesa. Godinu dana kasnije postala je mojom suprugom. Ne samo zato što je u tom trenutku bila trudna, to je samo učvrstilo moju odluku, ionako bih ju oženio. Ona je bila ljubav moga života, bio sam lud za njom i ona za mnom. Na svim područjima savršeno smo se nadopunjavali. Naročito u krevetu.”

Rođen je Ronny i svi su ga razmazili, kako mladi roditelji, tako i ponosni djeđovi i bake s kojima je par dijelio kuću. Kako se Monika, kojoj je samostalnost jako važna, ne bi osjećala loše u ulozi samo kućanice i majke, dobiva uredski posao u Odjelu za izvoz obiteljske firme. Oduvijek su međusobna odgovornost i potpuno povjerenje predstavljali nepoljuljani oslonac Wolframove obitelji.

Firma dobro posluje, pa Wolfram već u dobi od 26 godina može svojoj maloj obitelji sagraditi lijepi vlastiti dom. Mali financijski deficiti i poslovni problemi uvijek su se nekako uspijevali prebroditi, zajednički, to se podrazumijeva. Mogu si štošta priuštiti: dobre aute, putovanja na dopust dvaput godišnje, vesela slavlja u društvu velikoga kruga prijatelja.

Osam godina nakon Ronnyja dolazi na svijet Pia. Sada su klasična uzorna četveročlana obitelj. U to vrijeme, Wolfram na pitanje kako je, bez razmišljanja odgovara da je najsretniji muškarac na svijetu.

Život je poput velike slike na kojoj se oba partnera nalaze u središtu, okruženi svime što im nešto znači: djecom, kućom, uspomnama, planiranim godišnjim odmorom, kreditima, svakodnevicom, rutinom, krugom prijatelja, toplim nogama pod pokrivačem ... to je jako šarolika slika.

Međutim, sada jedan drugoga žele izbrisati iz svoga života. A što ostaje? Velika praznina. I izgleda kao da se sada odjednom sve stvari nalaze na pogrešnom mjestu, djeluju asimetrično i nestabilno.

Sveukupna slika nepovratno je uništena. Nekadašnjim partnerima ne preostaje ništa drugo osim stvaranja novog koncepta, koji svaki partner kreira sam za sebe. Ne zna se kako će on izgledati. Isprva će se svatko nalaziti sam na velikoj bijeloj površini. Što će se sve jednom ponovno naći oko njega, uz najbolju volju ne može se sada predvidjeti.

Djeca, obitelj i dio prijatelja sigurno će se ovdje opet naći. Ali vjerojatno na nekom sasvim drugom mjestu, jer će se i odnos prema najbližima morati iznova izgraditi, poprimiti neki drugi oblik ili možda boju. Naposljetku, rastava otvara i pitanja koja nisu neposredno povezana s odnosom prema partneru. Čovjek počinje tražiti razloge i objašnjenja u vlastitom djetinjstvu. Sumnja u roditeljsku sposobnost, javlja se nepovjerenje prema prijateljima – i ponekad s pravom.

Takva situacija budi strah. Traga se za alternativama koje čovjeku ili omogućavaju ponovno preispitivanje odluke o razvodu, ili daju nešto poput jamstva da će se odluka pokazati sto posto ispravnom.

Ovo traganje može biti uzaludno.

Ima previše nepoznanica pa stoga iz svega toga ne možete izvući jednu stvar u koju biste bili sasvim sigurni. Uopće ne možete znati kako će partner reagirati. Možda će se inače krotka supruga, čim ju povrijedite, odjednom u svom očaju preobraziti u osvetoljubivu intriganticu te razviti svoju potencijalnu sklonost kriminalu. Isto tako može se poneki batinama skloni suprug iznenada pokajnički primiriti, kako bi tihim i ljubaznim gestama spriječio rastavu.

Osim toga, ne možete procijeniti niti kako ćete vi sami proći kroz proces rastave. Možda sve to nećete moći izdržati, razboljet ćete se, postati slabi i zatrebati tuđu pomoć. Ali, isto tako moguće je da ste zapravo jači nego što ste ikada mogli pretpostaviti. Ili istovremeno i jedno i drugo. Ili naizmjenično. Ili nešto treće.

Jedno je sigurno: **Ništa više neće biti kao prije.**

Ipak je ohrabrujuća spoznaja: Većina ljudi se, doduše, u ovoj “fazi prije” hvata u koštac s ogromnim brigama i dvojbama, osjeća se loše, slabo i pri kraju snaga, boji se da će poslije svega od njih ostati samo pola

osobe. Nekoliko mjeseci nakon rastave ipak se većina onih koji su otišli osjeća jačima, bogatijima iskustvom i “napokon cjelovitim”.

Kada je gotovo?

Berlinski psiholog i pisac Dietmar Stiemerling (1) tijekom svoje se dugogodišnje karijere kao terapeut bavio kronično narušenim vezama parova. On u savjetovalištu ne susreće samo ljude kojima će pomoći pri razjašnjenju njihovih zajedničkih problema, nego i parove kojima, unatoč suživotu u destruktivnoj vezi, nikako ne uspijeva rastati se.

Svatko od nas vjerojatno poznaje poneki takav nesretni međusobni odnos, gdje čovjek kao promatrač odmahujući glavom pomišlja: “Zašto je to dvoje još uopće zajedno?”. Ipak, dotični djeluju kao da nisu svjesni svoje vlastite nesreće. Dietmar Stiemerling savjetuje takve parove, te smatra da je okončavanje nesretne veze nužno, on ih upravo na to potiče: “Kada je zbroj tuge i jada daleko veći od malobrojnih trenutaka zadovoljstva, održavanje veze s moralne se strane ne može više opravdavati.” Sve se okreće za 180 stupnjeva. Ekspert za veze odjednom daje rastavi, koja se inače zbog egoizma smatra nedopustivom, značenje moralne nužnosti.

Živite li u narušenoj vezi?

- Već dugo žudite za istinskom bliskošću, nježnošću i sigurnošću, koja bi vam jamčila da se u svoga partnera baš uvijek možete pouzdati. To ne mora značiti da nema zagrljaja ili seksa. Ipak, dodiri djeluju prazno i mehanički. Komunikacija je narušena, razgovori su površni. Ponekad se namjerno pogrešno razumijete i čini vam se da govorite različitim jezicima.

U dvoje se osjećate kao da ste sami.

- Ne osjećate se ugodno u partnerovoj blizini. Kada je na putu ili dođe navečer kasnije kući, osjećate se mnogo ugodnije, jer ste napokon jednom imali svoj mir. Zajedničke godišnje odmore i vikende u biti doživljavate kao stres, a ne kao odmor. Ono što vaš partner priča, najčešće vam se čini nevažnim i nezanimljivim. Tjelesna bliskost spada pod obvezu.

Ponekad svoga partnera upravo mrzite zbog njegovih potreba i osjećate se iskorišteno, iako vam je jasno da se seks zapravo podrazumijeva i njegovim uskraćivanjem partnera lišavate nečega važnoga.

Osjećate da ste pod pritiskom.

- Nепrestano se svađate, za sve moguće traži se krivac, najčešće se radi o uvijek istim stvarima, sitnicama poput paste za zube. A iza toga čitavog glasnog cirkusa skriva se neizrečeni konflikt o kojem se ne može ozbiljno progovoriti. Vječne prepirke ne dovode do rješenja i umjesto da se nakon njih – kao nakon neizbježne oluje – osjećamo olakšano i slobodno, taj neprestani mali rat sasvim nas iscrpi, a možda čak postaje uzrokom bolesti.

Osjećate se kao na bojnopolju.

- Može se dogoditi da postanete rezignirani. Budući da samo površinsko iznošenje konflikata ne donosi rješenje, nego samo glavobolje, suze i iscrpljenost, odustali ste i ne reagirate više ni na što. Ali ne možete izbjeći da ovaj “sasvim-mi-je-svejedno-stav” ne zahvati i sve drugo, pa postepeno postajete ravnodušni prema svemu u životu. Otupjelost, neosjetljivost, hladnoća osjećaja šire se. Vaš svijet postaje siv, stvarni svijet odigrava se negdje drugdje – bez vas. Time će, tijekom kraćeg ili dužeg vremenskog razdoblja, biti pogođena vaša čitava okolina – dakle, također djeca, prijatelji i naposljetku vi sami.

Osjećate se mrtvima.

- Vaše samopouzdanje je na nuli, sumnjate čak i u svoju doraslost životu. Bez vašega partnera ne vrijedite ništa. Ne uspijevate pridobiti priznanje od strane vašega partnera, uvijek sve učinite krivo. Iako slutite da ovaj osjećaj manje vrijednosti nema nikakve veze s vama, već prije svega s vašom vezom, ne vjerujete svojoj intuiciji. Argumenti vašega partnera uvijek se čine uvjerljivijima i utemeljenijima. Dopuštate – naravno da je to besmislica – da se u njegovoj prisutnosti osjećate bijedno. Zar nije očito da on za vas čini sve? Osjećaj krivnje, koji nastaje zbog vaših podsvjesnih predbacivanja, čini vas još manjima. I ovisnijima o odobravanju vašega partnera. Jednoga dana uopće više ne postojite.

Ne osjećate više ništa.

Ovi temeljni problemi – otuđivanje, odbijanje, agresija, rezignacija, nezdrava ovisnost, sumnjičavost, inertnost – pojavljuju se u različitim varijacijama i za njih postoje tisuće uzroka.

A fatalno je što ih partner najčešće uopće ne opaža. Ili on ima drugačije predodžbe i želje, ili se zapravo baš uz ove probleme osjeća sasvim dobro. Nerijetko problem proizlazi iz starih obrazaca veze koji su dobro funkcionirali, sve dok se s vremenom jedan od partnera nije promijenio i usvojio nove stavove. To nije loše, već je tijekom dugogodišnje veze sasvim normalno. Nitko ozbiljan ne bi smio svome partneru uskratiti pravo na daljnji razvoj. Ali to može dovesti do gorkog ishoda, ako se zbog toga sve što je do tada tako dobro funkcioniralo raspadne. I tada, odjednom, pada rečenica: “Mi smo se otuđili jedno od drugoga.” Ako zanemarite da se ovaj izraz često zloupotrebljava, on je u ovom slučaju prikladan, jer pojašnjava da iza svega toga ne stoji nikakva zla namjera ili plan, nego samo život.

Wolframova životna sreća poljuljana je nakon ponovnog susreta s Angelom, njegovom mladenačkom ljubavi iz tinejdžerskih godina, koja je zaslužna za njegovu prva intimna iskustva i još uvijek zrači opasnom mješavinom šašavosti i ženstvenosti. Ona ga podsjeća na one duboke osjećaje, koje čovjek ima u fazi nesmotrenosti kad jednostavno ne može odoljeti. Wolfram je, zapravo, zadovoljan svojim brakom, voli Moniku i ne namjerava ju prevariti. Ali postaje svjestan da između njega i njegove supruge nema takvih neizmernih emocija. Zbog tih misli peče ga savjest, pa Wolfram prešućuje kako ponovni susret, tako i daljnje susrete s Angelom. U pravom trenutku ipak prekida s tim. Sretan je što je to ostavio iza sebe i što svojoj supruzi još uvijek može pogledati u lice. Ipak, prevario se.

Četiri tjedna kasnije doznaje da je Angela izvršila samoubojstvo. To ga je sasvim dotuklo. Ne samo zbog predbacivanja jer se u pogrešnom trenutku udaljio od te žene, već odjednom postaje svjestan površnosti svoga malog vrlog svijeta kojim je tako bezbrižno koračao svih ovih godina. Wolfram se počinje mijenjati, postaje zamišljen, preispituje smisao svoga života.

Monika, naravno, nakon više od deset godina braka primjećuje kod svog muža ovaj zaokret za 180 stupnjeva. Nakon što od jedne poznanice sazna da je Wolfram viđen s onom “ludom samoubojicom”, Monika si gradi svoju vlastitu istinu.

"Kad mi je predbacila da sam ju prevario s Angelom, nisam bio u stanju uvjerljivo joj protusloviti. Jer iako između mene i moje mladenačke ljubavi nije bilo seksa, ipak sam Moniku na neki način prevario time što joj nisam rekao ništa o svojim novootkrivenim žudnjama i uznemirujućim dvojbama. Ograničio sam se na nijekanje preljuba, ali niti jednom riječju nisam spomenuo svoje žaljenje i osjećaj grižnje savjesti. Stoga se ne treba čuditi što se Moniki čitava stvar učinila više nego sumnjivom. Tko zna, da sam tada smogao hrabrosti za sasvim otvoreni razgovor s njom, možda bi događaji krenuli drugim tijekom."

Ipak, Wolfram je šutio, a brak je nakon ove priče sve više gubio na stabilnosti. Iako se o toj temi više nije pričalo, ostala je neka nelagoda. Monika je postala nezadovoljna. Kad je mala Pia krenula u školu, Monika je poželjela otvoriti butik u trgovačkom pasažu susjednoga grada. Ova želja za samostalnošću razrušila je čvrsti okvir dobrofunkcionirajuće obiteljske strukture. Wolframovi roditelji su skeptični, smatraju taj korak nepotrebnim i riskantnim – uostalom, Monika ima svoj idealni posao u sigurnoj firmi i obavlja ga izvrsno, što sve raduje. Wolfram ipak podržava svoju suprugu i uspijeva nagovoriti rodbinu, da zajedničkim snagama prihvate promjenu. Uređenje malog modnog salona financira se sredstvima iz obiteljske firme, djeca su dobro zbrinuta kod članova obitelji, a kako bi Monika vikendom imala i malo slobodnoga vremena za sebe, Wolfram subotom plaća kućnu pomoćnicu.

"Stvarno sam dao sve od sebe, premda sam ponekad u sebi osjećao ljutnju kad bi tako mnogo vremena provodila u svom butiku, umjesto sa mnom i s djecom. Najviše sam se grizao kad bi pričala o mladim predstavnicima modnih kuća koji su ju prilikom poslovnih razgovora uvijek pozivali na ručak. Sve mi je to bilo čudno, iako sam i sam poslovni čovjek i poznajem te običaje. Ipak mi je bilo teško predočiti si svoju ženu Moniku sa svim tim mladim šmokljanima. Zbog ovakve djetinjaste ljubomore došlo mi je da sam sebe zašamaram, pa sam stoga pokušavao prikriti svoju sumnjičavost te naglašenom pažljivošću odagnati loši dojam."

Međutim, izgleda da ružama i poklonima nije ništa postigao, Monika postaje sve nepristupačnija, odbija ga čak i u krevetu, što se do tada nikada nije dešavalo, pa Wolfram začuje zvono za uzbunu. On uplaćuje putovanje u Veneciju, ali upravo usred romantične vožnje gondolom Moniki zazvoni mobilni i njezino lice, koje je do tada odavalo dosadu, iznenada se ozari čim započne razgovor s Olafom.

Nakon toga, upadljivom nehajnošću kaže da se radi o prodavaču mobitela iz prodavaonice pokraj njezinog butika.

Sada Wolframu sve postaje jasno. On poziva Moniku na red, ali sve je uzalud, ona uvrijeđeno šuti, samo aludira na njegov navodni preljub s Angelom. Oboje otputuju iz Italije ranije nego što su namjeravali. Došavši kući, Wolfram odmah ode u firmu, kako bi tamo navodnim neodgodivim poslom odvratio misli. Ostaje u uredu tri dana, spava na kauču i niti jednom se ne javlja Moniki. Kada je treću večer potpuno premoren napokon ponovno otključao vrata svoje kuće, zatekao je svoju ženu uplakanu u zamračenoj dnevnoj sobi. Prije nego što je još jednom uspio postaviti to pitanje, priznala mu je da je baš s onim spomenutim prodavačem mobitela, Olafom, započela malu aferu. Kad je navodno kupovala dekor za izlog, kad je Wolfram pretpostavljao da je na velesajmu, kad je išla posjetiti staru školsku prijateljicu, Monika je u stvari bila kod tog muškarca, satima s njim razgovarala o svemu što ju zaokuplja, uživala u bliskosti na koju nije bila naviknuta i ... da, i spavala s njim. Njezino priznanje nije trajalo niti četvrt sata, kad se oko Wolframa sve počelo okretati, postalo mu je mučno do povraćanja, a u zahodu se plaćući slomio.

"To je tako boljelo da sam stvarno pomislio kako ću umrijeti. Moja žena bila je s drugim muškarcem. Čudno, ali nije me toliko dirnulo što je s njim pričala o stvarima koje je meni prešućivala nakon dvanaest zajedničkih godina braka. Ali sasvim me izbacilo iz takta što mu se podala."

Monika se kune da to s Olafom nije imalo nikakve veze s ljubavlju, dogodilo se samo zato što je još uvijek povrijeđena zbog one priče s Angelom. Duboko ukorijenjeno nepovjerenje izlazi na vidjelo: Monika je uvijek sumnjala da njezin zgodni, uspješni muž na poslovnim putovanjima ili pri sličnim prigodama koristi baš svaku priliku. Zato je s drugim muškarcem željela dokazati da i ona može to isto, ako poželi.

Skriveni znakovi

Uz više ili manje očite indicije da je veza poljuljana, morate znati prepoznati i skrivene znakove vlastitoga nezadovoljstva. To zvuči jednostavnije nego što jest, jer mali je broj ljudi koji sami sebi lako mogu priznati da više ne mogu podnijeti prisutnost nekadašnjeg voljenog. Pa čak ako

prepoznate jedan ili više u prethodnom poglavlju nabrojanih opisa, to nipošto ne znači da ste spremni samome sebi priznati svoje frustracije. Zbog toga većina ljudi nesvjesno razvije “metode” na psihosomatskoj bazi, pomoću kojih se izvlače iz neugodnog položaja.

Liječnici opće medicine, liječnici u lječilištima i ortopedi susreću se s mnogobrojnim simptomima koji djeluju poput obične bolesti, ali zapravo se pacijenti njima “služe” kako se ne bi trebali suočiti s problemima u vezi. Infekcije, kožna oboljenja, bolovi u leđima, napadaji migrene, poremećaji libida – uzrok svega toga često ne leži u starosti, razini hormona, ishrani ili zagađenoj okolini, nego u činjenici da više ne želite biti u blizini životnog suputnika. Često ismijavana rečenica: “Dragi, ne danas, boli me glava”, u prijevodu znači: “Dragi, ne podnosim više tvoju blizinu, ali zato što se ne usudim priznati ti to, boli me glava.” Bez sumnje, zdravstveni problemi uistinu postoje, bolovi su stvarni i onaj koji od njih pati nije nikakav simulant. Ipak jako često, čim se razriješi konflikt, dolazi do “spontanog ozdravljenja”, jer tada oboljenje prestaje biti nužnost.

Nisu samo takozvane bolesti na duševnoj bazi prikladne za bijeg od otrežnjujuće istine o vezi. Također promjenljivi i do krajnosti razvijeni obrasci ponašanja izvrsno funkcioniraju – do jedne određene točke.

Od Monikinog priznanja situacija između Wolframa i Monike nalikuje katastrofi nakon udara bombe koja je uništila raj. Mukotrпно prikupljanje ostataka i njihovo krpanje nema gotovo nikakvoga smisla, samo novi početak pod drugačijim uvjetima može spasiti brak.

Wolfram to i želi, pet mjeseci pokušava biti najbolji, najobazriviji, najbrižniji suprug i otac na svijetu. Mijenja poslovne termine, planira više vremena za obitelj, pomaže u kućanstvu i svako malo traži priliku za intenzivne razgovore sa svojom ženom. Unatoč tome u njemu buja nešto drugo, ono postaje sve veće te ga sve više i više posjeduje: To su bijes i gađenje. Pred očima mu se stalno odigrava grozan film u kojem vidi Moniku s onim muškarcem, čije lice čak i ne poznaje, ali koji u njegovoj mašti postaje sve veći, muževniji, atraktivniji i jači. Wolframova tamna strana prisiljava ga da uđe u trag tom čovjeku. Iako Monika kaže da je to s Olafom gotovo, Wolfram se zatekne pri kontroliranju ulaznih poziva na njezinom mobitelu te kako navečer svojim autom prati sve muškarce zaposlene u trgovačkom pasažu. Jedne subote, dok je Monika provodila vrijeme s djecom, napokon se odvažio ući u prodavaonicu mobitela. On ostaje šokiran:

Muškarac koji, sudeći po pločici s imenom, mora da je bio Olaf, zapravo je običan balavac, bljedunjavi dečko uskih ramena s rijetkom bradicom.

“Sada sam napokon imao pred sobom tog frajera kojemu sam u svojim snovima tako često razbio njušku, a još je tisuću puta više boljelo jer je bio bezizražajni bezveznjak s kojim se Monika zabavljala na moj račun. Okrenuo sam se na peti i napustio prodavaonicu. Prezirao sam samoga sebe zbog ovoga neugodnog njuškanja, ali još više sam prezirao Moniku zbog njezinog groznog ukusa u pogledu odabira muškaraca. To je bio dan kada je pijedestal, na kojem je moja voljena žena sve te godine stajala, zauvijek srušen, a ja sam ju prestao obožavati.”

Wolfram se prepustio varljivom zaključku: Ako Monika ionako misli da ja sa svakom ženom završim u krevetu, tada to zaista mogu i činiti. Prilika ima stvarno više nego dovoljno i on ostaje začuđen, kako je lagano spavati s nepoznatim ili poznatim damama. Treba samo biti u pravom raspoloženju uz malo zabave, malo alkohola, glasnu muziku i sve to dolazi samo od sebe. Wolfram smatra da će takvim eskapadama nešto učiniti podnošljivijim.

“Mora da zvuči primitivno, ali mislio sam da prevari svoje žene mogu oduzeti rušilačku dimenziju, ukoliko i sam isprobam koliko lako su žene zapravo na to spremne. Time sam želio dokazati da ove afere za žene nemaju važnost koju im pridajem. Osim toga, nadao sam se da će te seksualne igrice pomoći relativirati i smanjiti poniženje koje sam osjećao. Ponekad ciljano zavodim žene poslovnih partnera ili drugih muškaraca koji mi život čine “teškim” jer se tako, unatoč sve-mu, osjećam pobjednikom. Međutim, što sam se duže i divljije tako ponašao, postajao sam sve veći gubitnik.”

Nakon pola godine Wolfram okončava ovu ludu fazu jer uviđa besmislenost ovakvoga ponašanja, a njegovo poštovanje prema ženama je na samom dnu. Jedina pozitivna bilanca nakon tih mjeseci je spoznaja da Monika nije niti približno najgora. Možda sada prvi puta zaista poznaje žene – one, bez iznimke, nisu boginje, već ljudska bića sa svojim žudnjama, strahovima, jakostima i slabostima. Prije Monikinog je priznanja mislio da je drugi spol pokupio sve vrline svijeta. Sada ne mora više osjećati takav bijes budući da mu je baš njegova žena otela ove iluzije.

Podsvijest se ne oglašava samo u dramatičnim situacijama. Često samo sitnice upozoravaju da nešto nije u redu. Kod žena mjesečne tegobe mogu odjednom postati jače i dugotrajnije. Možda ste u zadnje vrijeme postali gotovo nezamjenjivi u firmi. Odgoj djece vam u to vrijeme oduzima naročito puno vremena. Danju budni sanjate, uvijek vas ponovno netko oduševi, čak se ponekad malo i zaljubite. Uvijek samo još želite pročitati knjigu do kraja, pogledati film, ispeglati rublje, očistiti auto, počupati travu iz fuga na nogostupu – a partner može čekati.

Ono nesvjesno u čovjeku postaje jako kreativno pri traženju načina na koji bi zaobišlo škakljivu činjenicu. I, na žalost, jako je teško svoje vlastito ponašanje uvijek ispravno protumačiti. Ponekad vas na to upozore dobri prijatelji i poznanici, ali ljudi su za takve stvari ne samo slijepi, nego i gluhi. Često se najprije mora nešto dogoditi, kako biste bili u stanju prozreti tijek događaja.

Veza između Wolframa i Monike, nekada tako uzornoga bračnog para, nalazi se, unatoč okončanju njihovih eskapada, u beznadnom stanju – dolazi čak i do nelijepih scena u javnosti koje će pridonijeti daljnjem produbljivanju obostranog nepovjerenja. Wolfram je smršavio 15 kilograma, gotovo ne spava, ne može se usredotočiti na posao i ne uspijeva mu neopterećeno se ophoditi prema djeci, koja sada imaju već 15 i 7 godina. Osjeća se povrijeđenim jer Monika, za razliku od njega, djeluje kao da sve drži pod kontrolom, pa ju stoga smatra hladnom i bešćutnom.

Unatoč svemu, oboje održavaju svoj brak. Jer toliko boli. Ako ne osjećaju ravnodušnost prema onome što su jedno drugome učinili, to mora da je ipak ljubav. Zašto opet jednom ne može postati kao prije? Ipak je godinama funkcioniralo na najbolji mogući način. Zar nisu zaslužili sretan svršetak?

Monika se školuje za stilisticu i mora poduzeti četverotjedno studijsko putovanje. Wolfram ne može podnijeti pomisao da ne zna što njegova žena radi. On ju želi posjećivati vikendom, ali ona se osjeća kontroliranom, odbija njegovu molbu i otputuje sama.

Wolframu su potonule sve lađe. Izgleda da je sve zaglibilo u slijepoj ulici nepovjerenja, bijesa, povrijeđenosti i nečega, što se nekada nazivalo ljubavlju. Ali ipak pomišlja na rastavu tek nakon što upozna Gitte.